

Ο ΕΡΩΤΑΣ ΚΑΙ Η ΦΙΛΙΑ

Οι μυθολογίες δύλων τῶν λαῶν, οἱ ποιηταὶ κι' οἱ φιλόσοφοι ἔδωσαν στὸν ἔρωτα τὴν πιὸ κυριαρχικὴν θέσην.

Τι εἶναι ὁ ἔρωτας;

Κανεὶς δὲν μπόρεσε νὰ τὸν ἔξηγήσῃ. 'Ο ἔρωτας εἶναι τὸ μόνο πρᾶγμα ποὺ δὲν ἔξηγεται. Μαντεύεται, ὅπως μαντεύονται δύλα τὰ Θεῖα φαινόμενα...

Τὴν ἔλλειψη ποὺ νοιώθει ἡ καρδιά, ποὺ δὲν ἀγάπησε ποτέ, δύλος ὁ κόσμος δὲ μπορεῖ νὰ τὴν ἀναπληρώσῃ. 'Η ἀγάπη ἀνταποκρίνεται στὶς πιὸ βαθειές ἀνάγκες τῆς ψυχῆς. Μᾶς κάνει εὔτυχεῖς, μᾶς παρηγορεῖ στὴ θλίψη, κάνει εὔχαριστη τὴν ἐκπλήρωση τοῦ καθήκοντος. «"Οποιος ἔχει τὴν ἀγάπην στὰ στήθη ἔχει τὸ Θεὸν στὴν ψυχή».

'Υπάρχει ἔνας δεσμὸς μυστηριώδης, ἀλλ' ἀκατάλυτος, μεταξὺ τοῦ πόνου καὶ τῆς ἀγάπης. "Οποιος ἀγαπᾷ πονεῖ, κι' ὅποιος πονεῖ θυσιάζεται. 'Η θυσία εἶναι ἡ κύρωση τῆς ἀγάπης.

* * *

'Η φιλία ποὺ βασίζεται στὴν ἀγάπη καὶ στὴν ἐκτίμηση, ἡ συμπάθεια· κι' ἡ συμφωνία τῶν χαρακτήρων κάνει πιὸ εὔτυχισμένα τὸ ἀντρόγυνα ἀπὸ τὸ μεθυστικὸν ἔρωτα, τὸ δυνατὸ σὰν κακτέον. 'Η φιλία εἶναι κάτι καλλίτερο ἀπὸ τὸ φυσικὸν ἔρωτα, διότι ἀγνοεῖ τὴν ἔρωτικὴν βιαιότητα, ποὺ συχνὰ σκοτώνει τὴν εὔτυχία.

"Οταν πρωτογνωρισθοῦν δὲντρας κι' ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ βοηθήσουν μὲ τὴ χάρι, τὴν εὔθυμη διάθεση καὶ τὴν πνευματώδη ὁμιλία ν' ἀναπτύξουν τὸ αἰσθημα τῆς φιλίας, ποὺ εἶναι γλυκεία, κι' δταν δὲν εἶναι μεθυστική. Δὲν πρέπει δύμως νὰ συγχέουμε τὴ φιλία μὲ τὸν δλοκληρωτικὸν ἔρωτα.

«"Ἐχω φίλους μὲ τοὺς δποίους συζητῶ γιὰ δύλα τὰ

πνέυματικά ζητήματα — εἶπε, κάποτε, μιὰ νεαρὴ κυρία. Γιὰ ποίηση, γιὰ τέχνη, γιὰ φιλοσοφία. Ἡ συζήτησή μας δὲν ξεφεύγει ποτὲ ἀπὸ τὸ διανοητικὸ ἐπίπεδο. Κανεὶς δὲ μοῦ εἶπε ποτὲ ἔνα γλυκὸ λόγο, ἔνα πικάντικὸ ἀστεῖο, ἔνα κομπλιμέντο. Πόσο εἶχα βαρεθῆ ὅλες αὐτὲς τὶς θεωρητικὲς συζητήσεις μὲ τοὺς φίλους μου. Πόσο λαχταροῦσα ἔνα μειδίαμα γεμάτο ὑποσχέσεις, ἔνα βλέμμα ποὺ θὰ σὲ συνεκλόνιζε».

‘Η φιλία εἶναι ὁ κορμὸς ἐνὸς δέντρου, ποὺ ἀντέχει σὲ ὅλες τὶς καταιγίδες, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν κεραυνό, ποὺ θὰ ρίξῃ τὸ βλέμμα ἐκείνου ἢ ἐκείνης, ποὺ ἀγαπάει ἀληθινά, δλοκληρωτικά.

‘Ο δλοκληρωτικὸς ἔρωτας εἶναι ἡ μεγάλη δύναμη, ποὺ ὅχι μόνο διαιωνίζει τὴν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν κάνει ἄξια γιὰ κάθε ἡρωΐσμο καὶ κάθε μεγαλουργία. Εἶναι ἡ ἀνοιξη τῆς ζωῆς, ποὺ δημιουργεῖ κι’ ἔμπνέει τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὰ εὐγενικὰ αἰσθήματα, τὴν πλατειὰ μόρφωση καὶ τὴν δημιουργικὴ φαντασία.

«“Οταν ξαναβρίσκουμε μιὰ ἀπὸ τὶς γυναῖκες ποὺ μᾶς ἔγραψε ἡ τύχη γιὰ νὰ τὴν στείλη στὸ σταυροδρόμι ἀπ’ ὅπου θὰ περάσουμε τὴν ὠρισμένη ὁρα, είδοποιούμαστε εύθὺς ἀπὸ τὴν πρώνη ματιά.—ἔγραψε ὁ Μαίτερνιγκ. Μερικοὶ τότε ἐπιχειροῦν νὰ παραβιάσουν τὴν τύχη. Μπορεῖ, σπασμωδικὰ νὰ βάζουμε τὰ χέρια ἐπάνω στὰ βλέφαρα, γιὰ νὰ μὴ βλέπουμε πιὰ ὅτι ἦταν γραμένο νὰ ίδοιμε, μπορεῖ, παλεύοντας μ’ ὅλες μας τὶς δυνάμεις ἐναντίον τῶν αἰωνίων δυνάμεων, νὰ κατορθώσουμε νὰ περάσουμε τὸ δρόμο καὶ νὰ φθάσουμε—σὲ μιὰ ἄλλη ἀπεσταλμένη ποὺ δὲν ἦταν γιὰ μᾶς. ’Αλλὰ τοῦ κάκου προσπαθοῦμε. Τίποτε δὲ θὰ συμβῇ. Καὶ τὰ φιλιὰ αὐτά, κι’ οἱ ἀνώφελες αὐτὲς ὁρες δὲ θὰ θελήσουν νὰ προστεθοῦν στὶς ὁρες καὶ τὰ φιλιὰ τὰ πραγματικὰ τῆς ζωῆς μᾶς».

* * *

«Οι σημερινοὶ νέοι δὲν ἔχουν εὐγενικὰ αἰσθήματα καὶ

δὲν εἶναι” ρωμαντικοί — μοῦ εἶπε κάποτε μιά κοπέλλα. Εἶναι ἔγωςται — μοῦ εἶπε — γι' αὐτὸ δὲν νοιώθουν τὸ Θεῖο αἴσθημα τῆς ἀγάπης, που ἀπαιτεῖ ἀλτρουΐσμον κι' αὐτοθυσία».

Κι' δμως. ύπάρχουν καὶ σήμερα νέοι μὲ ἀγνὰ αἰσθήματα καὶ τίμιες προθέσεις. ‘Υπάρχουν ἐρωτικὰ ζευγάρια ποὺ ζούν τὰ ὄνειρα τους μέσα σ’ ἔνα κόσμο γεμάτο αἴσθημα καὶ ρωμαντισμό. Οἱ σημερινοὶ δμως νέοι εἶναι πιὸ προσαρμοσμένοι στὴ ζωὴ ἀπὸ τοὺς νέους τῆς περασμένης γενεᾶς.

Πολλὲς σύγχρονες κοπέλλες, ποὺ τὶς ἔχει προικίσει ἡ βιοπάλη μὲ πεῖρα, δὲν ξεγελιοῦνται εὔκολα μὲ γλυκὰ λόγια καὶ μὲ ύποσχέσεις. Εἶναι ίκανὲς νὰ ξεχωρίσουν τὸν πάθο ἀπὸ τὴν ἀγάπη καὶ νὰ ἐκτιμήσουν ἔνα πραγματικὸ φίλο.

‘Υπάρχουν πολλὲς κοπέλλες ποὺ πιστεύουν ὅτι δὲν εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη ύπόθεση στὴ ζωὴ τους. ‘Υπάρχουν δμως καὶ πολλὲς ἄλλες, ποὺ ἔχουν ως μόνο σκοπὸ τῆς ζωῆς των τὰς διασκεδάσεις καὶ τὰ λούσα. Οἱ ἐπιπολαιότητες αὐτῶν τῶν κοριτσιῶν ἔκαναν δύσπιστους πολλοὺς ἄντρες καὶ πρὸς τὶς κοπέλλες ποὺ ἔχουν ἀγνὰ αἰσθήματα καὶ τίμιες προθέσεις . . .

Η ΕΥΤΥΧΙΑ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ

“Οταν ἡ γυναικα διευθύνη καλά τὸ νοικοκυριό της, ἀναπτύσσει τὴν εὐτυχία ὅλης τῆς οἰκογενείας. Ἡ καλή νοικυρά δὲν θαυμώγει μὲ μάταιες ἐπειδείξεις, ἔλκύει ὅμως τὸν θαυμασμὸ μὲ τὴν ἀξιοπρέπεια καὶ τὴν ὑπερήφανη ἀπλότητά της.

***Η εὐτυχία τῆς οἰκογενείας ἔξαρταται συχνὰ ἀπὸ τὰ θέλγητρα τοῦ σπιτιοῦ.** Τοθο δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ως ἀπλῆ στέγη ἀλλὰ κι' ως καταφύγιο, ὅπου εὐχαριστεῖται κανεὶς καὶ λησμονεῖ τὶς ἔννοιες καὶ τὴ βιοπάλη.

“Η τέχνη τῆς δημιουργίας ἐνὸς ὁραίου περιβάλλοντος στὸ σπίτι ἀνήκει ἀποκλειστικῶς στὴ γυναικα. Μιὰ ποὺ ἔχει λεπτὴ ψυχὴ δίνει μεγάλη σημασία στὸ στολισμὸ τοῦ σπιτιοῦ της. Ἡ φαντασία κι' ἡ καλὴ θέληση δίνουν στὴ νοικοκυρά πρωτότυπες καὶ προσωπικὲς ίδέες, ποὺ κάνουν τὸ σπίτι εὐχάριστο κι' ἀναπαυτικό. “Οταν δὲν ἔχει τὰ μέσα νὰ ἐπιπλώσῃ πολυτελῶς τὸ σπίτι της, ἀν εἶναι ἐπιτήδεια κι' ξευπνη θὰ δημιουργήσῃ, μὲ τὸ τίποτε, ὅμορφα πράγματα ποὺ θὰ προκαλέσουν τὸν θαυμασμὸ τῶν ἐπισκεπτῶν.

Κάτι τὸ ἀπροσδιόριστο στὴν ταξινόμηση τῶν ἐπίπλων φανερώνει τὸ λεπτὸ γοῦστο καὶ τὴν καλαισθησία τῆς νοικοκυρᾶς. Καὶ τὸ πιὸ ὅμορφο μέγαρο εἶναι χωρὶς ψυχή, δταν ἡ νοικοκυρά ἀναθέση τὰ ιαθήκοντα της στὸ ὑπηρετικό προσωπικό.

Δὲν ισχυρίζομαι ὅτι πρέπει νὰ κάνῃ ἡ νοικοκυρά ὅλες τὶς ἔργασίες τοῦ σπιτιοῦ. Πρέπει ὅμως νὰ ξέρῃ πῶς θὰ μαγειρευθοῦν τὰ φαγητά της. Πρέπει νὰ ξέρῃ νὰ μαγειρέψῃ ἔνα ἀπλό, θρεπτικό καὶ νόστιμο φαγητό κι' ὅλη τὴ σχετικὴ μὲ τὰ διάφορα τρόφιμα οἰκονομία. Πρέπει νὰ ξέρῃ ἀν ὅλα τὰ δωμάτια εἶναι σκουπισμένα καὶ τὰ ἔπιπλα καθαρὰ ξεσκονισμένα.

Τὸ σπιτικὸ τῆς νοικοκυρᾶς εἶναι τὸ βασίλειο της. Δὲν

μπορεῖ νὰ τὸ παραμελήσῃ χωρὶς κινδύνους. Αὐτὸς ἔφαρμόζεται στὴν ταπεινότερη ἀστὴ καὶ στὶς Βασίλισσες! . . .

Τὸ νοικοκυριό δὲν εἶναι δυσάρεστη ἀπασχόληση. Οἱ ἀσχολίες του, μὲ τὴ μεγάλη ποικιλία, γυμνάζουν ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος κι' ἀντικαθιστοῦν θαυμάσια τὰ διάφορα σπόρ, μὲ τὰ φοῖτα προσπαθοῦν μερικὲς κοπέλλες ν' ἀπομακρύνουν τὰ δυσάρεστα τῆς ἀνεργῆς ζωῆς των.

Δὲν Ισχυρίζομαι δτὶ πρέπει ν' ἀσχολῆται ἡ γυναῖκα μόνο μὲ τὸ νοικοκυριό της καὶ νὰ παραμελῇ τὴν ἔξωτερική της ἐμφάνιση, τὶς κοινωνικές της ὑποχρεώσεις καὶ τὴν πνευματική της ἀνάπτυξη. Ὁ ἄντρας εὔχαριστεῖται νὰ βλέπῃ τὴν γυναῖκα του κομψή, χαριτωμένη καὶ πρόσχαρη.

Μὲ τὴ λεπτότητα καὶ τὴν καλὴ συμπεριφορὰ μπορεῖ ἡ γυναῖκα νὰ μεταβάλῃ τὸ δύστροπο χαρακτήρα τοῦ συζύγου της, νὰ τοῦ ἐκριζώσῃ κακὲς συνήθειες καὶ νὰ τοῦ ἔξευγενίσῃ τὴν ψυχή.

Στὴ δυστυχία καὶ στὴν ἀσθένεια φαίνεται καλλίτερα ἡ ψυχικὴ εύγένεια τῆς γυναῖκας. Κατέχει τὸ χάρισμα νὰ παρηγορῇ καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ μειδίαμα στὰ χεῖλη, δτὰν ὑποφέρουμε. Μὲ τὴ γεναιότητα, ποὺ ἐμπνέει ἡ ἀγάπη, ἐπαναφέρει στὸ σπίτι τὴ γαλήνη, ἐπουλώνει τραύματα τῆς ψυχῆς κι' ἀναδεικνύεται παρήγορος ἄγγελος στὴ δυστυχία. Ἀπομάσσει τὰ δάκρυα ἀπὸ τὰ μάτια καὶ μεταβάλει τὸν πόνο καὶ τὴ δυστυχία σὲ χαρὰ κι' εὔτυχία . . .

* * *

'Η συνήθεια κι' ἡ οἰκειότης δὲν καταργοῦν τὴν ὑποχρέωση τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς μεταξὺ τῶν συζύγων. Οἱ μικρὲς καλὲς πράξεις τῆς καθημερινῆς ζωῆς δημιουργοῦν τὴν κατάλληλη ἀτμόσφαιρα, δπου δὲν ἔχουν θέση ἡ πλήξη κι' ἡ χυδαιότης.

"Οπως ἔχουν οἱ ἄντρες τὴν ἀξίωση νὰ μὴ ἀρχίζουν οἱ γυναῖκες τους τὴ γκρίνια, μόλις ἐπιστρέψουν στὸ σπίτι, κατάκοποι ἀπὸ τὴ βιοπάλη, γιὰ τὸ φαγητὸ ποὺ χάλασε

ἢ διότι τὰ παιδιά ἔκαναν ἀταξίες, οἵτινες καὶ αὐτοὶ πρέπει ν' ἀφίνουν τὰ δυσάρεστα ποὺ εἶδαν, ποὺ ἤκουσαν, ποὺ ἐμαθαν, ποὺ ἔπαθαν, ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι τους, καὶ νὰ λένε ὅτι εύχαριστο εἶδαν ἢ ἤκουσαν.

* *

Οι ἔξωφρενισμοὶ τῆς κοσμικῆς ζωῆς τῶν σνόμπι, ἢ τάση τους πρὸς τὰς ἐπιδειξεις καὶ τὰς ἀπολαύσεις, ἢ λατρεία τοῦ χρήματος **κι'** οἱ ἔρωτικὲς παραφορὲς συντελέσανε στὴν χαλάρωση τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν καὶ στὴν καταστροφὴν πολλῶν οἰκογενειῶν. 'Υπ' αὐτοὺς τούς δρους, φυσικά, ἢ προīκα εἶναι ἀπαραίτητη, διότι ἀντιπροσωπεύει τὰ ἀπαιτούμενα ἔξοδα τῶν πολλῶν ἀναγκῶν μιᾶς σύγχρονης γυναικας.

¹ «Δὲν εἶναι σωστὸν νὰ παντρευτῇ ξνα κορίτσι τὸν πλούσιο γέρο ἢ ἄρρωστο ἀπὸ τὸν ἐργατικό, γερὸ καὶ μὲ μέτρια οἰκονομικὰ νέο, εἶναι δμως ἀμυαλιὰ τοῦ χειροτέρου εἶδους νὰ ἐγκαταλείπῃ τὴν πατρικὴν στέγη γιὰ ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ἀπένταρο καὶ ἀνεργο ἐκλεκτὸ τῆς καρδιᾶς της. Μιὰ καλύβα καὶ μιὰ ἀσπρη προβατίνα γιὰ νὰ μᾶς τρέφῃ ἀς τ' ἀφίσουν στὶς ἡρωΐδες τῶν ποιητῶν, διότι ἡ ζωὴ γίνεται ὅχι ποίημα ἀλλὰ δράμα, ὅταν δὲ σέβεται κανεὶς τὶς στοιχειώδης ἀπαιτήσεις της».

Πολλὰ κορίτσια, ποὺ παντρεύτηκαν ἀπὸ ἔρωτα, νομίζουν δτι ἡ ζωὴ τους εἶναι εἰδύλιο κι' ἔκσταση ούρανίας εύτυχίας. Κανεὶς πατέρας δὲ λέει :

'Ο γάμος δὲν θὰ σοῦ δώσῃ τὴν εύτυχία, ποὺ λένε τὰ μυθιστορήματα, ἀλλ' ὁφείλεις νὰ τὴν κατακτήσῃς ἢ ἴδια, βῆμα πρὸς βῆμα, μὲ ἀγῶνες μὲ θυσίες, μὲ ἀφάνταστες θυσίες. Λάβε ύπ' ὅψιν σου δτι χρειάζεται μεγάλη ψυχικὴ δύναμη κι' δτι πολλές σου προσπάθειες θὰ πάνε χαμένες. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ θέση σου εἶναι ἔκείνη ποὺ δημιούργησες γιὰ τὸν ἑαυτό σου.

¹⁾ «Ἐρωτας καὶ γάμος» Α. Κατσίγρα.

Πολλές κατηγορούν συχνά τὴν τύχη τους, ἐνδιπέπει νὰ κατηγορούν τὴν ἀδυναμία τους. Ὁφελούν οἱ γονεῖς νὰ τὶς προειδοποιήσουν, νὰ τὶς βγάλουν ἀπὸ τὶς πλάνες, ποὺ εἶναι βυθισμένες οἱ ψυχές τῶν κοριτσιών, καὶ νὰ τὶς διδάξουν ὅτι ὁ γάμος εἶναι ἱερὸς θεσμός, γιὰ τὴν εύδοκημηση τοῦ ὄποιου πρέπει νὰ βάλουν δλη τὴν ψυχή τους.

Ἡ παράβαση τῶν ἡθικῶν νόμων τοῦ γάμου δδηγεῖ, ἀργὰ ἢ γρήγορα, στὴν καταστροφή. Πολλές γυναῖκες καὶ πολλοὶ ἄντρες, ποὺ θέλησαν νὰ τοὺς ἀγνοήσουν, μετάννιωσαν πικρά.

“Οπως ἔχουν οἱ ἄντρες τὴν ἀξίωση νὰ μένουν οἱ γυναῖκες στὸ ρόλο τους καὶ νὰ ἔχουν συναίσθηση τῶν ὑποχρέωσεών των ὡς συζύγων καὶ μητέρων, πρέπει νὰ μάθουν κι' αὐτοὶ τὶ βαρειά καθήκοντα ἀναλαμβάνουν διὰ τοῦ γάμου. Ἀναλαμβάνουν τὴν ὑποχρέωση νὰ ἔξασφαλίσουν τὴν εύτυχία ἐκείνης, ποὺ ἔξεγεξαν ὡς σύντροφο τῆς ζωῆς των, καὶ τῶν ὑπάρξεων, ποὺ θὰ προκύψουν. ἀπ' αὐτὴν τὴν ἔνωση. Ἐξ ἵσου μὲ τὴν ἀπιστία τῆς παντρεμμένης γυναῖκας πρέπει νὰ στιγματίζεται κι' ἡ ἀπιστία τοῦ συζύγου, ἀφοῦ εἶναι πιὸ ὑπεύθυνος γιὰ τὶς πράξεις του... .

Οἱ παλαιοὶ ἡθικολόγοι ἔδιδασκαν ὅτι ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ φοβᾶται τὸν ἄντρα καὶ νὰ τὸν ὑπακούῃ τυφλά. Στὴ σημερινὴ δημοσίᾳ ἐποχὴ εἶναι ἀστεῖο νὰ ἔπιμένουμε σὲ τέτοιες ἀντιλήψεις. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ εἰλικρινὴς ἀγάπη τῆς γυναῖκας πρὸς τὸν ἄντρα, ὅταν εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ τὸν ὑπακούῃ, μόνο καὶ μόνο γιατὶ τὸν φοβᾶται;

* * *

Τὴν οἰκογενειακὴν Ἑστία πρέπει νὰ τὴν θερμαίνῃ πάντοτε ζωογόνος φλόγα τῆς ἀγάπης. Δὲ μπορεῖ νὰ εύτυχήσῃ ἡ οἰκογένεια, ὅταν δὲν καταβάλλεται κοινὴ προσπάθεια, γιὰ τὴν εύτυχία της.

Στὴν οἰκογένεια ἔξαγιάζεται ὁ γάμος κι' ἔξευγενίζεται ὁ ἄντρας κι' ἡ γυναῖκα. Ὁ ἄντρας γίνεται καλλίτερος.

Συνηθίζει στήν τάξη καὶ στήν οἰκονομία, χαλιναγωγεῖ τὸν ἔγωΐσμδ καὶ τὰ πάθη κι' ἀσκεῖται στήν ἐγκράτια καὶ τὴν ἀρετή. Ὁ τίμιος ἴδρωτας τῆς ἐργασίας τὸν εύχαριστεῖ, διότι γνωρίζει ὅτι χύνεται ὑπὲρ λατρευτῶν ὑπάρχεων. Οἱ φροντίδες του, γιὰ τὴν ἀπόκτηση ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἀποβάλουν τὸν ἔγωΐστικὸν χαρακτήρα κι' ἐμφανίζονται μὲ τὴν ὠραία περιβολὴ τοῦ φίλτρου καὶ τῆς ἀγάπης.

Στήν οἰκογένεια θὰ παρασταθοῦν κοντά μας προσφιλεῖς ὑπάρχεις, παρήγοροι ἄγγελοι στὴ δυστυχία, καὶ κατὰ τὴν κρίσιμη στιγμὴ τοῦ θανάτου θὰ κλείσουν τὰ μάτια μας μὲ χέρια ποὺ θὰ τρέμουν ἀπὸ τὴ συγκίνηση καὶ τὴ θλίψη.

Ἡ οἰκογένεια εἶναι ἡ πατρίδα τῶν γλυκυτέρων ἀναμνήσεων κι' ἔλπιδων καὶ τῶν εὐγενεστέρων αἰσθημάτων, ποὺ αἰχμαλωτίζουν τὴν καρδιά. Ἡ οἰκογένεια διασώζει καὶ κληροδοτεῖ, ἀπὸ τὴ μιὰ γενεὰ στὴν ἄλλη, ὅλες τὶς ώραίες καὶ μεγάλες παραδόσεις, ἐπὶ τῶν δποίων στηρίζεται ἡ εύτυχία τῶν κοινωνιῶν καὶ τῶν ἔθνῶν.

"Οταν ἡ τρικυμίες τῆς ζωῆς μαίνονται ἐναντίον μας, στήν οἰκογένεια μᾶς χαμογελᾷ ἡ ἀγάπη. "Οταν ἡ δυστυχία μᾶς πληγώνῃ τὴν καρδιά, ἀπὸ τὴν ἀνεξάντλητη οἰκογενειακὴ ἀγάπη ἀντλοῦμε δυνάμεις νὰ τὴν ὑπομείνουμε. Κι' ὅταν ὅλος ὁ κόσμος μᾶς παραγνωρίσῃ κι' ἐγερθῇ ἐναντίον μας, οἱ ἀνθρώποι τῆς οἰκογενείας μας θὰ ἔξακολουθοῦμε νὰ μᾶς ἀγαποῦν, νὰ μᾶς ἐνθαρρύνουν καὶ νὰ μᾶς παρηγοροῦν.

Πρέπει νὰ πάψουμε νὰ λέμε διάφορες ἀνεύθυνες φλυαρίες γιὰ τὴν κατάργηση τοῦ γάμου, καὶ νὰ κυτάξουμε πώς θὰ τὸν κάνουμε πιὸ λογικὸ καὶ πιὸ εύχαριστο. Κάθε προσπάθεια, γιὰ νὰ διαλυθῇ ἡ οἰκογένεια, εἶναι καταδικασμένη ν' ἀποτύχῃ. Ἡ οἰκογένεια εἶναι τὸ θεμέλιο τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ ἔθνους, ποὺ θὰ παραμείνῃ ἀκλόνητο κι' ὅταν ὅλος ὁ κόσμος μεταβληθῇ σ' ἐρείπια . . .

Η ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΓΙΑΙΔΙΩΝ

‘Η πατρική στοργή είναι φυσικό αίσθημα, που στερούνται οι ήθικῶς ἔλλειπεῖς. Είναι μεγάλη χαρά νὰ παλέτε μὲ τὰ παιδιά σας, ἢ νὰ τὰ βλέπετε γύρω σας, ὅπως τὰ μελίσσα γύρω ἀπὸ τὴν κυψέλη, νὰ σᾶς χαμογελοῦν ἢ νὰ δρμοῦν στὴν ἀγγαλιὰ νὰ σᾶς φιλήσουν. “Ενα παιγνιδάκι ἢ ἔνα γλύκισμα προκαλοῦν χαρούμενες φωνές, πηδήματα καὶ χαριτωμένες χειρονομίες, που συνοδεύονται ἀπὸ θορυβώδη γέλια. “Όλα αὐτὰ τὰ ζωηρὰ σκιρτήματα τῶν παιδιῶν δὲν μιλοῦν στὴ ψυχὴ σας; Δὲν συγκινοῦν τὴν καρδιά σας;

‘Η μητρική στοργή είναι τὸ βαθύτερο αίσθημα τῆς γυναῖκας. Παρατηρήστε τὴ γυναῖκα, που χαίδεύει τὸ παιδί της, ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ λάμπουν ἀπὸ εύτυχία. Οἱ ἀγρυπνίες κι’ οἱ κακουχίες δὲν λαμβάνονται ὑπ’ ὅψιν μπροστά στὸ χαμόγελο τοῦ παιδιοῦ της.

«Στοὺς κόλπους τῶν μητέρων ἐναπόκειται ἡ τύχη τῶν ἔθνῶν». Ἀπὸ τίς μητέρες ἔξαρτάται νὰ δημιουργήσουν ἀνθρώπους μὲ εύγενικὸ καὶ σταθερὸ χαρακτήρα, μὲ ίδεολογία καὶ μὲ ύψηλὸ φρόνημα.

¹⁾ «‘Η δύναμη που θὰ μποροῦσε νὰ ἔξημερώσῃ τοὺς ἀνθρώπους είναι ἡ γυναῖκα. “Οχι δμως ὡς σουφραζέτα, ὅχι μὲ ἄρθρα, μὲ συγκεντρώσεις, μὲ διαδηλώσεις, μὲ λόγια. Αὐτὴ ἡ φιλολογία γίνεται καὶ παραγίνεται σήμερα χωρὶς νὰ φέρῃ κανένα ἀποτέλεσμα. ‘Η γυναῖκα μπορεῖ ν’ ἀλλάξῃ τὸ σημερινὸ ἄνθρωπο ὡς μητέρα. Καμμιὰ ἄλλη δύναμη δὲν ἔχει ἀποτελεσματικότερη ἐπιρροὴ στὴ διάπλαση ἐνὸς χαρακτῆρος, κανένα ἄλλο δάσκαλο δὲ θυμάται περισσότερο, βαθύτερα δὲνθρωπος, διότι καμμιὰ ἄλλη δύναμη δὲ μπορεῖ νὰ τοῦ δώσῃ τόση ἀγάπη. ‘Η γυναῖκα ὡς

¹⁾ Ἀπόσπασμα ἀπὸ χρονογράφημα τῆς «Βραδυνῆς».

μητέρα, καλλιεργούσα στὸ παιδί τις καλές ίδιότητες, ἐλευθερώνουσα αὐτὸ διπό τ' ἄγρια ἔνστικτα, ποὺ φαίνεται πώς ὑπάρχουν στὸν ἀνθρωπό, θὰ παρασκευάσῃ μιὰ καλλίτερη ἀνθρωπότητα, θὰ κάνῃ τὸν κόσμο τοῦτο ἔνα τόπο ὅπου ἀξίζει νὰ ζῇ κανεὶς. "Ἄνθρωποι σήμερα εἶναι ἄγριοι, ἀν δ κόσμος κατάντησε ζούγκλα, τοῦτο ὀφείλεται στὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ μεγαλειτέρου δασκάλου, τῆς μητέρας, παραμελήθηκε. "Οσα νέα σχολεῖα κι' ἀν γίνουν, λέσματα θὰ ἥταν φτωχὰ χωρὶς τὴ δράση τῆς μητέρας. Τὸ καλλίτερο γυναικεῖο σχολεῖο θὰ ἥταν ἐκεῖνο ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ δώσῃ καλές μητέρες. Αὐτὲς ἔχουν στὰ χέρια τους τὴ νέα γενεά.

άνθρωπότητα, θὰ κάνη τι
ἀξίζει νὰ ζῇ κανεὶς. "Αγών
ἄν δ κόσμος κατάντησε ζε-
γονὸς ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ
μητέρας, παραμελήθηκε.
ὅσο κι' ἄν δρυανωθῇ καὶ
λέσματα θὰ ἥταν φτωχά
καλλίτερο γυναικεῖο σχολ-
ροῦσε νὰ δώσῃ καλές μη-
τους τῇ νέᾳ γενεᾷ.
»Οἱ μητέρες, ποὺ βλέ-
περινοῦ κόσμου, δις ἔχουν

»Οι μητέρες, που βλέπουν τή θλιβερή εἰκόνα τοῦ σημερινοῦ κόσμου, δις ἔχουν ὑπ' ὅψιν τους δτι ἀπὸ αὐτὲς ἐξαρτᾶται νὰ χαρίσουν καλλιτέρους ἀνθρώπους στὸν κόσμο». Α. Καύτων. Ἀνατορφή.

"Ας ἀπορρίψουν, μὲ θάρρος, τὴν ψεύτικη ἀνατροφή.
ποὺ κινδυνεύη νὰ μαράνη κάθε εύγενικὸ καὶ γεναῖο αἴ-
σθημα κι' ἔχει ὡς σύμβολα τὸν χυδαῖο ὑλισμὸ καὶ τὴ μα-
ταιοδοξία. Μὲ τὸ μητρικὸ γάλα, ποὺ τρέφει τὸ σῶμα, ἀς
μεταδώσουν στὶς τρυφερὲς ψυχὲς τῶν παιδιῶν τους τὶς
ἀρετὲς τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης, ποὺ τρέφουν καὶ δυ-
ναμώνουν τὴν ψυχή... .

να μάνουν τὴν ψυχή· . .
Πρέπει νὰ ἔχετε ὅπ' ὄψιν σας, δτι κατὰ τὴν παιδική
ἡλικία παίρνει δ ἀνθρωπος τὴ βάση τοῦ χαρακτῆρος του.
Αὕτη θὰ κυβερνήσῃ τὴν κατοπινὴ ζωὴ του. "Οταν μα-
ζέψουν τὰ παιδιὰ τὰ φτερὰ τους προτοῦ πετάξῃ ἡ ψυχή¹
τους πρὸς τὸ φῶς, προτοῦ αἰσθανθοῦν δλεες τὶς χαρὲς τῆς
παιδικῆς ἡλικίας, ποτὲ δὲ θὰ νοιώσουν τὴν ἀληθινὴ χαρὰ²
κι' εὔτυχία.

κι' εύτυχία.
'Εφ' ὅσον ἡ κυριώτερη ἀρχὴ τῆς ἀγωγῆς συγκεφαλαιώνεται στό νὰ μὴ ἀφίνετε τὰ παιδιά νὰ σᾶς ἐνοχλήσουν, τὰ παιδιά θὰ μένουν ἀπροστάτευτα νὰ ὑπερνικήσουν.

σουν τις δυσκολίες που θὰ παρουσιάσῃ κατόπιν ή ζωή σε κάθε τους βήμα.

Είναι άνόητο καὶ γελοῖο νὰ θέλουμε νὰ ἐπιβάλουμε μὲ τὸ κῦρος τῶν μεγάλων τὴν προσωπικότητά μας στὸ παιδί, διότι αὐτὸς θ' ἀντιδράσῃ ἐξ ἐνστίκτου καὶ θὰ ἐπιτύχουμε τὸ ἀντίθετο ἀποτέλεσμα.

Μὴ δίνετε στὰ παιδιά σας τὴν ἀνατροφή, που στηρίζεται ἐπὶ τοῦ φόβου καὶ δημιουργεῖ δούλους. Τυφλὴ ὑποταγὴ, ραγιαδισμὸς κι' ἄγνοια εἶναι δηλητήρια κατὰ τῆς ζωῆς, που ἀπαιτεῖ αὐτενέργεια. Ἡ ἀνατροφὴ τοῦ φόβου δὲ μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἐλευθέρους κι' εύτυχισμένους ἀνθρώπους.

Δὲν πρέπει ὅμως ν' ἀφίνετε τὰ παιδιά σας ἐντελῶς ἀκαθοδήγητα. Ἡ ζωὴ σήμερα ἔχει πολλοὺς πειρασμούς καὶ πολλοὺς κινδύνους γι' αὐτά. "Οταν ἔξελθουν ἀπὸ τὸ σπίτι βρίσκονται ἀμέσως σὲ νέο κύκλο ἐπιδράσεων. Δέχονται τις ἐπιδράσεις τοῦ σχολείου, τῶν φίλων των, τῶν συμμαθητῶν των, τοῦ ραδιοφώνου, τῶν βιβλίων, τοῦ κινηματογράφου, τῶν ἐφημερίδων κλπ. "Ολες αὐτὲς τις ἐπιδράσεις τοῦ ἐμψύχου κι' ὀψύχου κόσμου μπορεῖ ή ἀγωγὴ τῆς οἰκογενείας νὰ μεταβάλῃ καὶ νὰ κατευθύνῃ τὴν ἐπιδρασή τους σύμφωνα πρὸς τις βλέψεις καὶ τις ἐπιθυμίες τῶν γονέων.

Συνηθίσατε τὰ παιδιά σας νὰ εἶναι εὔγενη πρὸς δλούς, κι' ἴδιως πρὸς ἑκείνους που ή τύχη τῆς γεννήσεώς των ἔταξε σὲ κατώτερη κοινωνική τάξη ἀπὸ τὴ δική τους.

Ἡ στοργὴ πρὸς τὰ παιδιά σας πρέπει νὰ εἶναι ἵση πρὸς δλα. Ἡ ἴδιαίτερη στοργὴ πρὸς ἕνα παιδί ἐπιδρᾷ ἐπιβλαβῶς στὰ ὄλλα, ἔστω κι' ὃν δὲν τὸ ἐκδηλώνουν.

Πρέπει νὰ ἐλέγχετε τὸν ἑαυτό σας, γιὰ νὰ βρίσκετε τὰ λάθη καὶ τις ἀδυναμίες σας καὶ νὰ μὴ τὰ δείχνετε στὰ παιδιά σας. Δὲν πρέπει νὰ φιλονεικοῦν μεταξύ τους οἱ γονεῖς, νὰ μὴ τὰ βρίζουν, νὰ μὴ τὰ μαλώνουν χωρίς λόγο, νὰ μὴ τὰ κακομεταχειρίζονται.

Κάποια άναγνώστρια μὲ ρώτησε :

Πῶς θ' ἀνατραφοῦν τὰ παιδιά, δταν δλημερίς βρίσκονται στὸ δρόμο, διότι δὲν ἔχουν αὐλή ή ταράτσα γιὰ τρέξιμο :

“Υπάρχουν παιδιά φτωχῶν οἰκογενειῶν ποὺ δὲ θὰ τὰ δῆτε ποτὲ ν’ αὔθαδιάζουν. Συμβαίνει συχνὰ παιδιά εύπορων οἰκογενειῶν νὰ γίνουν ἐλεεινοὶ ἀνθρωποι κι’ ἀντιστρόφως, ἀπὸ φτωχές οἰκογένειες νὰ βγοῦν σπουδαῖοι ἀνθρωποι. Τί σημαίνει αὐτό ;

Σημαίνει δτι ἡ δημιουργία καλῶν ἀνθρώπων δὲν ἔξαρταται ἀπὸ τοὺς αὐστηροὺς κανόνες ἀγωγῆς, ποὺ θὰ ἐπιβάλλουμε στὰ παιδιά μας, οὔτε ἀπὸ τὰ ύλικὰ μέσα ποὺ θὰ τοὺς χορηγήσουμε. ”Ισα-ζα: ‘Η μεγάλη αὐστηρότης δημιουργεῖ ἀντίδραση ψυχικὴ καὶ χαρακτῆρες ἐπαναστατικούς, ἀπειθάρχιτους ή τυφλὰ ὅργανα, ἄβουλους ραμπότ. ‘Η καλλίτερη ἀνατροφὴ εἶναι ἑκείνη ποὺ δὲ βασίζεται σὲ ἀκαμπτούς κανόνες παιδαγωγῆς, ἀλλ’ ἑκείνη ποὺ προσαρμόζεται στὶς ἀνάγκες τῆς παιδικῆς ἡλικίας. ‘Η πεῖρα τῆς ζωῆς, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ παιδί κι’ ἡ καλή θέληση εἶναι οἱ καλλίτεροι δῦνοι.

Πολλὲς φορὲς πλανώμεθα, δταν νομίζουμε δτι θὰ διδάξουμε τὰ παιδιά μας. Τὶς περισσότερες φορὲς διδασκόμεθα ἀπὸ τὴν παιδική τους ἀφέλεια, ἀπλότητα καὶ καλωσύνη. . .

Προσπαθεῖτε λοιπὸν νὰ νοιώσετε τὰ παιδιά σας, νὰ μπῆτε στὴν παιδικὴ ψυχή τους, νὰ συμμεριζόσαστε τὶς χαρὲς καὶ τοὺς πόνους των. Δὲν εἶναι ἀρκετὸ νὰ τοὺς λέτε : Μὴ κάνεις τοῦτο ή ἑκεῖνο. Πρέπει νὰ τοὺς δώσετε νὰ καταλάβουν δτι αὐτὸ ποὺ τοὺς συμβουλεύετε προέρχεται ἀπὸ τὴ στοργὴ καὶ τὴν ἀγάπη σας πρὸς αὐτά. Πρέπει νὰ τοὺς δίνετε συχνὰ τὴν εὔκαιρία νὰ παίξουν, νὰ γελάσουν, νὰ πηδήσουν, χωρὶς νὰ σᾶς πειράζουν οἱ ἀθωεὶς παιδικὲς φωνές των. «Τὸ παιχνίδι ἀνανεώνει τὴν καρδιά, γλυκαίνει τὰ χειλη τοῦ παιδιοῦ μὲ χαμόγελο».

΄Αγαπητά μου παιδιά :

Τιμάτε κι' ἀγαπᾶτε τοὺς γονεῖς σας. "Ετσι μόνο θὰ
ἐκπληρώσετε τὸ ἀληθινό σας προορισμὸν καὶ θὰ γίνετε τὸ
καύχημα τῶν γονέων σας καὶ τῆς κοινωνίας.

Δὲν εἶναι προορισμός σας νὰ στηριζόσαστε στὰ πλούτη,
στὸ οἰκογενειακὸ ὄνομα καὶ στὴν κοινωνικὴ θέση τῶν γο-
νέων σας καὶ νὰ καταπνίξετε κάθε εὐγενικὸ αἴσθημα καὶ
κάθε ψηλὴν ιδέα, κι' ως μόνο ίδανικὸ νὰ ἔχετε τὶς ἀπο-
λαύσεις.

**΄Αληθινὴ νεολαία σημαίνει ἔξαρση, ἀνύψωση σὲ ίδανικὰ
κι' εὔγένεια πνεύματος καὶ ψυχῆς. Ή ἀληθινὴ δύμως εὔγέ-
νεια ἐπιβάλει σεβασμὸν πρὸς τοὺς γονεῖς.**

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΦΙΛΟΧΟΡΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΔΙΑΖ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΜΟΝΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΧΟΡΙΑΣ

“ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ.. ΚΑΘΕ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΟΥ”

«Τὸ γνῶθι σαυτὸν» είναι ἡ πρώτη ἐπιτυχία τῆς γνώσεως ἔγραψε δός Οὐάλντ. Τὸ νὰ γνωρίσῃ ὅμως κανεὶς δτὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου είναι ἀνεξερεύνητη είναι ἡ τελευταῖα ἐπιτυχία τῆς σοφίας. Τὸ μεγαλύτερο μυστήριο είναι δὲ ἑαυτός μας. “Οταν κανεὶς ἔχει ζυγήση τὸν ἥλιο στὴν ζυγαριά, ἔχει μετρήση τὰ βήματα τῆς σελήνης καὶ χαράξη τὸ χάρτη τῶν ἑφτὰ οὐρανῶν, ἄστρο πρὸς ἄστρο, μένει πάντοτε δὲ ἑαυτός του. Ποῖος μπορεῖ νὰ καταμετρήσῃ τὴν τροχιὰ τῆς ψυχῆς του;»

Πολλοὶ ἀνθρώποι μόλις γνωρίζουν ἢ δὲν γνωρίζουν καθόλου τὸν ἑαυτό τους. “Οσο γιὰ τὴν γνώση τοῦ ἑξωτερικοῦ κόσμου, αὐτὴ μένει ἀποσπασματική καὶ μιστελειωμένη. Είναι δύνατο νὰ γνωρίσουμε τὸν ἑξωτερικὸ κόσμο, δταν δὲν γνωρίζουμε τὸν ἑαυτό μας.

Μεγάλη σημασία γιὰ τὴν εὔτυχία μας ἔχει ἡ ποιότητα, τὸ εἶδος τῆς ψυχῆς μας. ‘Ο ἑξωτερικὸς κόσμος είναι στὴν ὑπηρεσία αὐτῆς τῆς ποιότητας.

Νὰ δὲ λόγος ποὺ οἱ «ἀνήσυχοι», κατάκοποι καὶ λαχανιασμένοι, κυνηγοῦν ἀδιάκοπα τὸν «Κήπο τῶν Ἐσπερίδων», τὸν ἀγνωστὸ πάραδεισὸ τῆς εὔτυχίας, κι’ ὅμως είναι πάντοτε ξεγελασμένοι, ἐπειδὴ ζητοῦν τὴν εὔτυχία στὸν ἑξωτερικὸ κόσμο, ἐνῷ βρίσκεται μέσα τους.

Δὲν ὑπάρχει τίποτε ποὺ μόνο του νὰ είναι ώραῖο ἢ ἄσχημο, ἄξιο ἀγάπης ἢ ἀποστροφῆς. Τὸ κάθε τι κρεμιέται ἀπὸ τὶς ἑσωτερικές μας τάσεις καὶ δρμές, ἀπὸ τὰ συναισθήματά μας.

Μὰ μποροῦμε νὰ ἐπιδράσουμε στὴν ψυχική μας κατάσταση καὶ νὰ τὴν μεταμορφώσουμε, δταν δὲν είναι καλή :

Σχετικώς μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο ἐδίδαξε δὲ Βούδας τὰ ἔξῆς :

«Ἡ αἰτία τοῦ πόνου εἶναι ή ἐπιθυμία, ή διψα γιὰ τὴ ζωὴ, τ' ἀνθρώπινα πάθη, ή χαρά, ή ἡδονή, τὸ μῖσος. Ὁ ἄνθρωπος μέσα σ' ἔνα τέτοιο μαινόμενο ὠκεανὸν παθῶν κι' ἐπιθυμιῶν δὲ μπορεῖ νὰ συγκρατήσῃ τὰ κύματα. Πῶς μπορεῖ νὰ αἰσθανθῇ χαρὰ καὶ γαλήνη μέσα σὲ μιὰ τέτοια ἀστάθεια κατρακυλίσματος ; Γι' αὐτό, πρέπει νὰ νεκρώσῃ δὲ ἄνθρωπος κάθε ἐπιθυμία καὶ ν' ἀποφεύγῃ κάθε εἴδους ἀπόλαυση, ἀν θέλῃ νὰ φθάσῃ στὸ τέρμα τῆς λύπης, στὴ Νίρβανα.

Ο Χριστὸς δὲν ἐδίδαξε νὰ νεκρώσουμε τὰ πάθη καὶ τὶς ἐπιθυμίες, ἀλλὰ νὰ τὰ ἔξευγενίσουμε. Ἐδίδαξε ἐπίσης, διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος προικίστηκε μὲ ἐλευθερία ἀπὸ τὸ Θεό. Ἡ κακὴ χρήση τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔφερε τὸ ἡθικὸ κακό.

«Ο Χριστὸς λύτρωσε τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὰ δεσμὰ κι' ἀπὸ δλους τούς γύρω πειρασμούς. Τὸ σῶμα δὲν τὸ ἔξευτέλισε, διὰ τοῦτο δὲ Βούδισμός, κι' ἀντὶ θρησκείας ἀπαισιοδοξίας καὶ τρόμου ἐνημιούργησε τὴ μοναδικὴ θρησκεία τῆς ψυχικῆς εἰρήνης καὶ χαρᾶς. Πουθενά δὲν λέει δὲ Χριστός, πῶς τὸ ἡθικὸ κακό, δὲ ἔγωγισμός, ή πλεονεξία, οἱ κακὲς σκέψεις κλπ. διφείλονται στὸ Σατανᾶ ἢ σὲ κάποιο κακὸ πνεύμα, διὰ τοῦτο παραδέχονται οἱ προηγούμενες θρησκείες.

»Ἐτσι ἀπέδωσε στὴν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου νὰ κάνῃ τοῦτο ἢ ἔκεινο. Καὶ κάτι ἄλλο, ἀφαιρεσε τὴ δικαιολογία γιὰ τὸ ἀνεύθυνο τῶν πράξεών μας.

»Μ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπο κάθε ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος καὶ ὑπεύθυνος γιὰ τὶς πράξεις του».

Γιὰ νὰ μπορέσῃ δύμως δὲ ἄνθρωπος νὰ δαμάσῃ τὰ πάθη καὶ τὶς ἐπιθυμίες του, πρέπει ν' αὐτοπαρατηρήται διαρκῶς. Δὲν πρέπει νὰ ὑπερτιμᾶ τὶς δυνάμεις του, οὕτε νὰ τὶς ὑποτιμᾶ. Πρέπει νὰ τὶς ἔκτιμᾶ κατὰ τὴν ἀξία τους. Νὰ ζητάη δύμως ἀπὸ τὸν ἑαυτό του τὴν καταβολή κάθε προσπαθείας.

¹ «Ο Χριστὸς καὶ τὸ ἔγκρισμα κακὸ» Σοφ. Λώλη.

·Ο ανθρωπος πρέπει νὰ ώφεληται ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη,
 τὴν πεῖρα καὶ τὴν ἴδιοφυῖα τῶν ἄλλων, χωρὶς νὰ πάρασύ-
 ρεται ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματα τῆς ξερῆς λογικῆς, ἀπὸ τὰ
 ἔξωτερικὰ φαινόμενα. Πρέπει νὰ πιστεύῃ μόνο ὅτι διέ-
 γνωσε ἀπὸ τὴν ἀτομική του πεῖρα, ὅτι ἀπέκτησε μ' αὐτε-
 νέργεια. . .

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΓΙΩΤΟΣ